

O‘QITUVCHI VA UNING O‘QUVCHILAR BILAN SHAXSIY FAOLIYATI

Xusanova Xurriyatxon Muxtorjonovna

Dang‘ara tumani 40-umumiy o‘rta ta‘lim

maktabining tarix fani o‘qituvchisi

E-mail: xusanovaxurriyat777@gmail.com

Annotatsiya: o‘qituvchining sifatlari, unga qo‘yiladigan talablar, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabat, o‘qituvchining o‘quvchi hayotidagi ro‘li haqida nazariy ma‘lumotlar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar o‘qituvchisining sifatlari, yuksak ma‘naviyatga ega bo‘lish, o‘qituvchining ro‘li, o‘qituvchining dunyoqarashi.

Annotation: Theoretical information about the qualities of the teacher, the requirements for him, the relationship between teacher and student, the role of the teacher in the life of the student.

Keywords: teacher qualities, high morale, teacher role, teacher outlook.

Shunday bir kasb borki, jamiyat uchun zarur bo‘lgan biror mutaxassis uning ishtiroki va mehnatisiz o‘z kasbini mukammal egallab chiqa olmaydi. Bu - o‘qituvchilik kasbidir. O‘qituvchilik sharafli, lekin juda murakkab kasbdir. Chunki har qanday odam ham bu murakkab kasbni egallab ololmaydi. O‘zbekiston Respublikasi Xalq Ta‘lim to‘g‘risidagi 1997 yil 29 avgust oyida qabul qilingan qonunda hozirgi zamon o‘qituvchisi qaysi sifatlarga ega bo‘lishi kerakligi shunday sanab o‘tiladi: pedagogik faoliyatga qobiliyatli, ijodkor, ishbilarmon; milliy madaniyat va umuminsoniy qadriyatlarni, dunyoviy bilimlarni mukammal egallagan, diniy ilmlardan ham xabardor, ma‘naviy barkamol; O‘zbekistonning mustaqil davlat sifatida taraqqiy etishiga ishonadigan, vatanparvarlik burchini to‘g‘ri anglagan, e‘tiqodli fuqaro, ixtisosga doir bilimlarni, psixologik, pedagogik bilim va mahoratni,

shuningdek nazariy ilmlarni mukammal egallagan, o‘qituvchilik kasbini va bolalarni yaxshi odam bo‘lishiga chin ko‘ngildan ishonadigan, ularning shaxs sifatida rivojlanib, inson sifatida kamol topishiga ko‘maklashadigan, erkin va ijodiy fikrlay oladigan, talabchan, adolatli, odobli bo‘lmog‘i darkor. Bundan tashqari hozirgi zamon madaniyatli kishisi ega bo‘lishi kerak bo‘lgan barcha sifatlarga, jumladan yuksak ma‘naviyatga ega bo‘lish, fan–texnika taraqqiyoti va undan kundalik turmushda foydalanish yo‘llari bilan qiziqish, o‘z xatti–harakatlari bilan har jihatdan oilada, mahallada, jamoatchilik o‘rtasida ijobiy namuna bo‘la olish va boshqalardir. Mustaqil O‘zbekiston Respublikasida o‘qituvchilarga g‘amxo‘rlik qilishning juda ko‘p qirralari mavjud, bular ; «O‘qituvchilar kuni» umumxalq bayrami sifatida nishonlanishi, turli faxriy unvonlar ta‘sis etilganligi, maoshi, turli imtiyozlari va okazolar.

O‘zbek xalqi qadimdan ustozni e‘zozlab kelgan xalq bo‘lishi bilan shuhrat qozongan. « Ustoz otangdan aziz », « Usta qanday-shogird shunday », « Ustoz bilimli- shogird ilmi » singari xalq maqollarida ham o‘z ifodasini topgan. Texnika taraqqiyotini jadallashtirish va ishlab chikarish samaradorligini oshirish sharoitida odamlarning umum ta‘lim va kasbiy tayyorgarligiga har bir kishining mehnatga eng birinchi ijtimoiy burch sifatida ongli, ijodiy munosabatni shakllantirishga nisbatan qo‘yiladigan talablar ham oshib bormoqda. Hozir mamlakatimizda amalga oshirilayotgan umum ta‘lim va hunar ta‘limini isloh qilish tadbirlari, ta‘lim to‘g‘risidagi qonun, kadrlar tayyorlash milliy dastur va boshqalar mana shu talablarga javob beradi. Maktab islohotini amalga oshirishda o‘qituvchi xalq qiluvchi rol o‘ynaydi.

Shuni aytish kerakki, milliy dasturda ko‘zda tutilgan tadbirlarni amalga oshirish sur‘atlari ko‘p jixatdan umum ta‘lim va kasb-hunar maktabi o‘qituvchisining faolligiga, uning nazariy va amaliy tayyorligi sifatiga va darajasiga bog‘liq. Hozirgi zamon ijtimoiy voqeligi zamonaviy ishlab chiqarishning ilmiy yo‘nalishlarining asoslarini, uni intensivlashtirishning yetakchi yo‘nalishlarini o‘rganishni yanada puxtarok yo‘lga qo‘yishni talab etadi. O‘quvchilarning kompyuter savodxonligini

ta'minlash esa, ayniqsa zarurdir. Umuman ta'limni ishlab chiqarish mehnati bilan qo'shib olib borish prinsipini yanada to'laroq ro'yobga chiqarishga, ta'lim berish samaradorligini oshirishga, yoshlarni mustaqil hayotga va mehnatga tayyorlashni tubdan yaxshilashga, zamonamizning ongli quruvchilarini tarbiyalashga yanada qat'iyroq tarzda erishmoq kerak. Ta'lim to'g'risidagi Qonunda o'quv jarayonining asosi xisoblangan dars bilan bir qatorda umum ta'lim maktabining yuqori sinflarida, akademik lisey va kollejlarda ma'ruzalar o'qish, seminar va vmashg'ulotlari o'tkazish, suhbatlar, praktikumlar, konsultasiyalar uyushtirish, toki umum ta'lim maktabi, kollej va oliy o'quv yurti ish mazmuni va shakli o'rtasida uzluksizlikni ta'minlash zarurligi ta'kidlab o'tildi. Bu talablar fan o'qituvchilaridan har bir o'quvchining o'ziga xos xususiyatlari to'g'risida ma'lumotga va chuqur bilimga ega bo'lishni: pedagogik muammolarni prognoz qilish va hal etishning metodik jihatdan asoslangan yo'llarini qidirib topish, o'quvchi shaxsiga pedagogik ta'sir ko'rsatishning strategik mahoratini tanlay bilishni taqozo qiladi. Biroq, o'qituvchining funksiyasi u dars paytida ko'rsatgan faoliyat bilangina cheklanib qolmaydi. O'qituvchi o'quvchilar bilan darsdan tashqari vaqtlarda bajariladigan sinfdan tashqari ishlarni tashkil etadi, sinf, guruh rahbari vazifasini bajara borib, bolalarning ota-onalari bilan ish olib boradi. Bunday sharoitlarda o'quvchilarning o'quv va o'qishdan tashqari faoliyatini yagona ta'lim tarbiya jarayoni sifatida rejalashtirish va tashkil qilishga nisbatan kompleks va izchil yondoshishning o'qituvchi faoliyatidagi roli ortib boradi. Bunday faoliyat o'quvchilarni bilimlar bilan qurollantirishga hamda bilish, muloqot va mehnatning ongli sub'ektlari sifatida ular shaxsini shakllantirib borishga qaratilmog'i kerak. O'qituvchi mehnatini pedagogik-psixologik tadqiq etish shuni isbot etganki, o'quvchilarning o'quv faoliyati samaradorligiga g'oyat katta ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchining ilmiy jihatdan bilimdonligi, uning shaxsiga xos ijobiy fazilatlar o'quvchilarga tarbiya berishning, ularda ongli faollikni hamda mustaqil ijodiy bilishga bo'lgan intilish faolligini shakllantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

O‘qituvchining dunyoqarashi – undagi pedagogik madaniyatning hamda tarbiyachi sifatidagi mahoratning muhim komponenti hisoblanadi. Bugungi kunda o‘zini pedagoglik kasbiga bagishlagan talaba yoshlar shuni yaxshi bilishlari kerakki, hozirgi zamonning yoshlarda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish, hozirgi zamonning g‘oyat dolzarb va keskin muammolari yuzasidan bahs-munozaralar o‘tkaza olish, odamlarni ishonтира olish, mustaqil to‘g‘ri xulosa va umumlashmalar chiqara olish mahoratini egallab olishlari g‘oyat muhim ahamiyatga egadir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Maxkamjonov K. Nasriddinov F. Maktabgacha va maktab yoshidagi bolalarning jismoniy rivojlanishi va tayyorgarligini takomillashtirish. -Toshkent.1995.-74 b. 7.
2. Tulenova X. B. Maktabgacha tarbiya muassasalarida 5-7 yoshli bolalar jismoniy tarbiyasini takomillashtirish. Dis....ped.fan.nom. –Toshkent.2000. -160 b.
2. F.A.Kerimov “ Sport sohasidagi ilmiy tadqiqotlar”. Toshkent. “Zar qalam” - 2004.-447.b.
3. Bondarevsky E .YA. Xankeldiyev SH. X. O‘quvchi yoshlarning jismoniy tayyorgarligi. Meditsina –T.: 1986.-204. b.
4. 5.U.Tursunov, «Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi», o‘quv qo‘llanma, Qo‘qon, 1992.